

Odborné doporučení – management lesních porostů narušených vichřicí v oblasti „Kalamitní svážnice“

Ing. Miroslav Svoboda, Ph.D.
Fakulta lesnická a environmentální
Česká zemědělská univerzita v Praze
Email: svobodam@fle.czu.cz
Tel: 777 6437 723

I. Úvod – rozbor současného stavu

Vichřice Kyrill zanechala v oblasti druhých zón kolem „Kalamitní svážnice“ podle odhadů správy NP Šumava přibližně 15 000 m³ dřeva. To představuje kolem 20 – 40 ha narušeného lesa.

Při rozhodování o dalším managementu narušené oblasti je nutné vzít v úvahu následující skutečnosti:

- 1) narušené porosty jsou zařazeny do druhé zóny a do budoucna se uvažuje o jejich převedení do zóny první, případně do bezzásahového režimu,
- 2) narušené porosty přímo navazují na velmi cenný ekosystém Trojmezenského pralesa a tvoří jeho přirozenou ochrannou zónu,
- 3) narušené porosty podle výsledků posledních studií vznikly přirozeným způsobem po narušení na konci 19. st. a z toho důvodu představují z biologického hlediska velmi cenný ekosystém,
- 4) v současné době se v dané oblasti nacházejí pouze fragmenty původních cenných porostů, které jsou z velké části ohraničené holinou, která vznikla během asanačních zásahů v 90. letech minulého století.

II. Příčiny současného stavu

Současný stav lesního ekosystému v okolí „Kalamitní svážnice“ je výsledkem negativního působení asanačních efektů vichřice případně kůrovce na stav les. Zatímco na počátku 90 let. se zde nacházelo kolem 400 ha přirozeného horského smrkového lesa, v současné době je velká část této plochy tvořena holinou s fragmenty zbylých porostů. Asanační těžba způsobila otevření porostních stěn a vytvoření holin. Vznikl tak kaskádovitý efekt, kdy další asanační zásahy otvírají nové porostní stěny a vytvářejí tak novou cestu pro vítr a kůrovce do porostu. Výsledkem asanace je pak holá plocha se všemi negativními důsledky na další vývoj ekosystému. Zatímco Trojmezenský prales je mozaikou odumírajícího a živého lesa, v okolí „Kalamitní svážnice“ vzniká holina obrovských rozměrů. Za posledních 15 let zde byly vytvořeny holiny v řádech stovek hektarů. Analýza stavu lesa v dané oblasti za posledních 15 let by prokazatelně ukázala na negativní vliv asanačních zásahů na stav celého ekosystému.

III. Možné řešení současného stavu

V zásadě existují dvě základní řešení současné situace:

- 1) ponechání lokalit narušených vichřicí samovolnému vývoji,
- 2) aktivní asanace narušených lokalit spojená s odvozem dřevní hmoty.

V tabulce 1 je uveden rozbor dopadů uvedených typů managementu na stav dané lokality a širšího okolí. Z uvedeného rozboru vyplývá výrazně negativní dopad asanace lokality na stav dané lokality. Pozitivní efekt asanace je spojen pouze teoretickým omezením nárůstu populace kůrovce a ekonomickým ziskem z prodeje asanovaného dřevní hmoty.

V současné době mohou doložit několik seriózních vědeckých prací, které dokumentují negativní efekt asanačních zásahů na stav a další vývoj lokalit ošetřených těmito tradičními asanačními zásahy. V krátkosti asanační zásahy negativně ovlivní:

- 1) *Přirozené zmlazení* – v celé lokalitě je dostatečný počet semenáčků smrku a jeřábu (studie Svoboda), která zajistí kontinuitu dalšího vývoje lesa. Asanace spojená s vytěžením a vyklizením dřevní hmoty způsobí totální zničení této banky semenáčků.
- 2) *Přizemní vegetace* – asanační zásahy způsobí kompletní změnu druhového složení vegetace. Dojde k narušení půdního povrchu a expanzi druhů (např. třtina), které negativně ovlivní vývoj dřevinného patra.
- 3) *Stav půdy a humusu* – asanační zásahy způsobí narušení půdního povrchu. Vzhledem k extrémním stanovištním podmínkám na lokalitě (SLT 7Y, 7N, 7V) to může vést ke kompletní ztrátě půdního povrchu a k introskeletové erozi (viz obr. 1 z nepříliš vzdálené lokality Kamenný kostel a obr. 2). Ani použití relativně šetrných technologií jako je lanovka nezajistí kompletní ochranu půdy a humusu

- 4) *Tlející dřevo* – asanační zásah spojený s odvozem dřevní hmoty negativně ovlivní tuto důležitou složku lesního ekosystému. Velké spektrum organismů závisí na tlejícím dřevě.
- 5) *Diverzita organismů* – negativní dopad na stav přízemní vegetace, půdy a tlejícího dřeva negativně ovlivní také biologickou diverzitu na lokalitě. Mnoho druhů typických pro horské smrkové lesy v důsledku asanačních zásahů zmizí z ekosystému.
- 6) *Hydrologické poměry* – narušení půdního povrchu a vytvoření erozních rýh po pohybu dřeva a mechanizace po lokalitě negativně ovlivní hydrologické poměry (obr. 3). V důsledku toho se výrazně změní odtokové poměry na stanovišti.
- 7) *Dynamika populace kůrovce* – existuje předpoklad, že asanační zásahy zastaví zvýšení populační dynamiky kůrovce a tím omezí odumírání v současnosti stále stojících živých zelených stromů. Tento argument je platný pouze v horizontu několika let. Z dlouhodobého hlediska bude efekt dalších narušení, které danou lokalitu zákonitě postihnou mnohem větší. Současná fragmentace lesních porostů v oblasti zákonitě povede k dalším narušením větrem. Další asanace nejsou řešením protože povedou pouze k vytváření dalších a dalších holin.
- 8) *Stav okolních porostů* – v horizontu několika let asanace může vést k omezení populační dynamiky kůrovce v porovnání s variantou ponechání samovolnému vývoji. Přítomnost zdroje kůrovce v Trojmezenském pralese a možnost namnožení kůrovce na neasanovaných těžebních zbytcích v důsledku stejně povede ke zvýšení stavu kůrovce. To si následně vyžádá i asanaci v současnosti živých porostech. Logickým důsledkem bude vytváření dalších obrovských holých ploch (obr. 4 a 5). Analýza leteckého snímku z roku 2006 (obr. 5) jasně ukazuje, že v této oblasti nepředstavuje ponechání lokality samovolnému vývoji žádné riziko.
- 9) *Ekonomický zisk* – jediným pozitivním efektem asanace je ekonomický zisk z prodeje získané dřevní hmoty. Při objemu cca 15 mil. m³ se jedná o částku v řádově miliónech Kč.

Tabulka 1. Přehled dopadů dvou rozdílných typů managementu 1) ponechání samovolnému vývoji, 2) aktivní asanace na stav dané lokality a širšího okolí

Efekt managementu na stav ekosystému	Typ managementu	
	Ponechání lokality samovolnému vývoji	Aktivní asanace narušené lokality
Zmlazení dřevin	pozitivní	negativní
Přízemní vegetace	pozitivní	negativní
Stav půdy a humusu	pozitivní	negativní
Tlející dřevo	pozitivní	negativní
Diverzita organismů	pozitivní	negativní
Hydrologické poměry	pozitivní	negativní
Dynamika populace kůrovce	pravděpodobně negativní	pravděpodobně pozitivní
Stav okolních porostů	dlouhodobě pozitivní, z pohledu zastoupení živého zeleného lesa krátkodobě negativní	krátkodobě pozitivní, dlouhodobě negativní
Ekonomický zisk	negativní	pozitivní

IV. Doporučení pro management

Z posledních vědeckých studií jasně vyplývá, že asanace představují pro daný ekosystém mnohem větší zásah než například narušení kůrovcem nebo větrem. V případě asanace dochází ke kompletnímu odstranění stromového patra, kompletnímu poškození půdy, vegetace a přítomného přirozeného zmlazení. V případě kůrovce dochází pouze k odumření stromového patra, půda, vegetace a zmlazení zůstane zachované. V případě vichřice dojde k vytvoření mozaiky stanovišť narušených a nenarušených. To vede k vytvoření heterogenity ekosystému s porovnáním s asanací, která vytváří homogenní umělé podmínky.

Vzhledem k současnému stavu porostů (poslední fragmenty lesa obr. 5) ztrácí asanace smysl. Pro další vývoj území představuje vytvoření obrovské holiny mnohem větší nebezpečí než odumření posledních zbytků lesa v důsledku žíru kůrovce.

V. Závěr

Z uvedeného rozboru jasně vyplývá pozitivní efekt ponechání lokality samovolnému vývoji na danou lokalitu, ale i celé širší území. Naproti tomu asanace bude mít negativní důsledky na danou lokalitu a konečné fázi i na celé území. Jediný pozitivní efekt bude ekonomický zisk z prodeje dřevní hmoty. Je nutno zastavit neustálé vytváření holin a homogenizace stanoviště a ponechat ekosystém působení přírodních procesů, které v důsledku vedou k vytvoření mnohem přirozenějšího stavu než technokratické lidské zásahy.